

עיקר העבודה היא, למצוא את הקב"ה בתוך החושך ובשעת הנסיון!!!

ש'שכרו הרבה מאד' לכן 'לא ירשך זה וגו', אולם עכ"ז עשה אברהם
אבינו הפרדה בין הדברים ומרוב ענותנותו לא קישר כלל בין שני
הענינים, ולכן 'יחשבה לו צדקה'.

נמצינו למדים, כי על האדם להבין שכל מה שמקבל מהקב"ה, זה
בבחי' של צדקה, ולא מכיון שמגיע לו שכר, ואף שיתכן שמצד
ההנהגה משמים הקב"ה עושה לו דבר מסוים כדי לגמול עמו טובה,
על כך שהולך בדרך ה' ודבק באמונתו, מכל מקום מה שמוטל על
האדם הוא לחוש שכל מה שמקבל מאתו יתברך הוא בגדר חסד
וצדקה בלבד.

אולם עדיין צריכין אנו לפרש את דברי רש"י הק', שמשמע שמה
שחשב הקב"ה לצדקה את האמונה, זהו האמונה על בשורת הבנים,
ולכא'ו שפיר הק' עליו הרמב"ן. ולכא'ו מוכח מכאן, שרש"י סובר
שבבשורת הבנים היה טמון איזה נסיון סמוי שעמד בו אברהם אבינו,
ועליו אמר התורה שהקב"ה חשבוהו לצדקה.

« לעתיד לבא יראה ויוכח לאדם שכל מה שסבל היה כולו
לטובה!! »

והנה כדי להבין את עומק דברי רש"י הק', נקדים מה שראינו
שמק' על מה שאנו אומרים בסדר תפלה את הנוסח של 'ה' מלך ה'
מלך ה' ימלוך לעולם ועד', ולכא'ו הו"ל למימר לפי הסדר, קודם כל ה'
מלך שהוא לשון עבר ואח"כ ה' מלך שהוא לשון הווה.

והנה, בשו"ת **קול אריה** (פתיחה מאמר פתח טוב אות ז) פירש באופן
נפלא את מה שכתוב להלן בתורה אל תירא מרדה מצרימה וגו' ויוסף
ישית ידו על עיניך (בראשית מו, ד), וכך הוא כותב: "שאמר הקב"ה ליעקב,
שאף אם נראה מתחילה שהירידה למצרים היא גזירה קשה, לבסוף
יתברר ויתגלה שהיתה לטובה, וכעין מעשה מכירת יוסף, דהיה נראה
מתחילה שמידת הדין פגעה ביעקב, כשנזרק בנו לבור ונמכר
לישמעאלים, אך הוברר לבסוף שלמחיה שלחוהו אלקים, וזה שאמר
הכתוב 'יוסף ישית ידו על עיניך', כהא דמעביר ידו על עיניו בשעת
קריאת שמע, לרמוז שאנו בטוחים באמונתנו שבמדת הדין יש רחמים
גדולים, אלא שאנו לא זכינו עדיין לראותו, וזה מה שאמר בזוהר הק'
על האי פסיקא דא היא רזא דקריאת שמע, דפרשת יוסף וירידתו
למצרים היא סוד של קריאת שמע", עכ"ל.

והוא כמו שכתב **החתם סופר** לפרש את הפסוק וראית את אַחֲרֵי
וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ (שמות לג, כג), דאין בכוחנו לראות את פנימיות חסדי ה'
הטמונים במדת הדין - בראיית 'פנים', דהיינו 'לפני' המקרה, אבל
'אחורי' ר"ל 'לאחר' זמן, מתברר לנו ולדורות הבאים את מדת טובו,
וזהו וראית את אחורי.

ועד"ז פי' בספר **אהל יעקב** (להמגיד מדובנא זצ"ל, בחתימת ספר בראשית)
את דברי הנביא וּפְדוּנֵי ה' יִשְׁבּוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל
רֵאשִׁים שְׂשׂוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיגוּ וְנִסְסוּ יָגוֹן וְאֶנְחָה (ישעיהו לה, י), וז"ל שם:
"...אשר מלת 'ונסו' אין לה שחר, אמנה מליצת הנביא ע"ה היא על דרך

« מה החשיבות שאברהם אבינו האמין בה' כשהזבחה לו שיוליד
בנים »

כתוב בפרשתינו אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה
לאמר אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד. ויאמר אברם
אדני אלקים מה תתן לי ואנכי הולך עירי וכן משק ביתי הוא דמשק
אליעזר. ויאמר אברם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי.
והנה דבר ה' אליו לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא
יירשך. ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם
תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך. והאמן בה' ויחשבה לו
צדקה (בראשית טו, א-ו).

אברהם אבינו מקבל הבטחה ומתבשר על כך שיוולד לו בן
שיירשנו אחר מותו, ומעידה התורה על אברהם 'והאמין בה' ויחשבה
לו צדקה', וכתב **רש"י** הק': 'ויחשבה לו צדקה, הקב"ה חשבה לאברם
לזכות ולצדקה על האמונה שהאמין בו'.

ולכא'ו יש בזה תמיהה גדולה, מה ראתה התורה לציין את המעלה
הגדולה של אברהם אבינו בהיותו בעל אמונה, שבעבורה זכה להיפקד
בבנים, הרי אברהם אבינו הרי הכיר את בוראו בגיל שלש, אברהם
אבינו נתנסה בעשרה נסיונות, ועם כל זאת לא הרהר אחר מידותיו
והנהגתו של הקב"ה, היעלה על הדעת שכשמבשרים לו שיוליד בן,
שלא יאמין בהקב"ה ויהרהר ח"ו אחרי הקב"ה.

קושיא הזו הק' **הרמב"ן**, וז"ל שם: "ואיני מבין מה הזכות הזאת
למה לא יאמין באלהי אמן, והוא הנביא בעצמו, ולא איש אל ויכזב ומי
שהאמין לשחוט את בנו היחיד האהוב ושאר הנסיונות איך לא יאמין
בבשורה טובה". עכ"ל.

והאמת היא שהאמונה בזו, שיזכה לבן, לא היתה לאברהם כ"כ
מובן מאיליו וודאי שהיה אצלו בגדר נסיון, שכן דבר רחוק הוא מאד
מן המציאות, וכלשונו של הספרוני 'והאמין בה' בטח שיעשה מה
שאמר בלי ספק, אף על פי שהיה הדבר נמנע או רחוק אצל הטבע",
אולם מכל מקום כיון שכבר נתנסה בנסיונות גדולים יותר מזה, ואחרי
הכל נסיון הזה היוה אצלו כבשורה טובה, א"כ שהיה נותן לבו להאמין
בזה בכל כוחו.

« אברהם אבינו האמין בה' מחמת רוב טובו וחסדו, ולא בצדקתו!! »

והרמב"ן מיישב שם בזה"ל: 'והנכון בעיני כי יאמר שהאמין בה'
וחשב כי בצדקו של הקב"ה יתן לו זרע על כל פנים לא בצדקת אברם
ובשכרו אף על פי שאמר לו 'שכרך הרבה מאד', עכ"ל.

כתוב כאן יסוד חשוב בדרך אמונתו של אברהם אבינו. אברהם
האמין שהקב"ה יפקדהו בן לא מחמת שמגיע לו הדבר כשכר על
נאמנותו ועמידתו בנסיונותיו, אלא בבחי' צדק, דהיינו דבר הניתן לו
במתנה ולא כתשלום גמול, וזאת על אף שאמר לו הקב"ה להדיא
באותו דיבור 'שכרך הרבה מאד', ובודאי היה יכול להבין מזה שמחמת

ישבתי בחשך לא היה אור לי, וכו'. וכאשר יבא מוסר הש"י על האיש אשר הוא זך וישר, יהיה לנסיון ולהגדיל שכרו לעולם הבא, כמו שנאמר (דברים ה) 'למען ענותך ולמען נסותך להטיבך באחריתך'. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה פשפש במעשי בעת צרתו וחפש וחקר ולא מצא חטא בידו הן הן יסורין של אהבה", עכ"ל.

הגר"י הוטנר (בעל פחד יצחק זצ"ל) כשהיה לומד את דברי רבינו יונה אלו 'יש על הבוטח בה' להחיל במעוף צוקתו כי יהיה החושך סבת האורה' היה מדייק ואומר בזה"ל: "כי מי שמאמין ש"יהיה טוב" אין זו מידת הביטחון בשלימות, כי כל זמן שאינו מאמין כי החושך יהיה סבת האורה אין זה בטחון, מה שברגע זה נראה לדבר הכי גרוע, אותו הדבר עצמו יהיה הסיבה לדברים הכי טובים, וזו מידת הבטחון עפי" רבינו יונה.

כותב רבנו ירוחם ממיר זצ"ל וז"ל: "וזהו סוד כל הגלות, גלות היא החושך ואפלה לא רואים כלום ומתוך הגלות צריך לצמוח כל סוד עוה"ב כי סוד הגלות הוא סוד האמונה ואמונתך בלילות.

ועפי"ז אפשר להבין שפיר את נוסח התפלה, שאנו אומרים ומתחילים קודם מ'ה' מלך בלשון הווה, כי אנו מודים להקב"ה שאפי' בשעת החושך והנסיון שלא רואים בעלול את טובתינו, עכ"ז אנו מאמינים ומודים שה' מלך, ורק אחרי שאנחנו מודים די שגחה פרטית בלשון הווה, אז מודים על לשון עבר ולעתיד, היינו דעיקר הנסיון של בן אדם הוא בהווה, לחיות עם השי"ת ולראות שהכל נעשה מאת השי"ת, וזהו עבודה קשה מאד, משא"כ על העבר יותר קל לראות שהיה השגחה פרטית.

« גדולותו של אברהם אבינו שבשעת הנסיון עמד בתכלית האמונה בה' »

והנה אברהם אבינו זכה לכל מה שזכה דוקא מתוך החושך, וכלשון הנביא 'מצאת את לבבו נאמן לפניך'. שהרי אברהם אבינו הלא היה לו התגלות קטנה ממשה רבינו, וכמו שכתוב בתורה ושמי לא נודעתי להם' (שמות ט, ח), וגם לא זכה להתגלות של מתן תורה ולא של קריאת ים סוף. ותכלית השלימות היא דוקא כשלא רואים, וכמו שכ' להגיד בבקר חסדך וְאֶמְוֹנְתְךָ בְּלִילוֹת (תהלים צב, א) ודרשוהו **במדרש** "זה עולם הזה שהוא דומה ללילה" (ילק"ש שם), כי אמונה יוצאת דוקא מ"בלילות" מתוך החושך, כשלא רואים את הנהגת ה'.

וזה היה הנסיון כאן בפרשת הבטחת הבנים. דהרי **הספורני** בפרשת וירא כתב להסביר למה באמת צחקה שרה אמנו על הבשורה שילד לה בן, הרי ידעה שהם מלאכים, וכ' בזה"ל: "שחשבה שהיה דבר המלאך ברכת נביא בלבד כענין אלישע לא נבואה ושליחות האל ית'. וחשבה שלא יושג זה בזקנים בברכת שום נביא, כי אמנם להשיב הבחורות אחר הזקנה הרי הוא כתחיית המתים שלא תהיה זולתי במצות האל פרטית או בתפלה משגת חן מאתו", עכ"ל.

נמצא שהקב"ה העמיד את אברהם אבינו במבחן קשה של נסיון באמונה, להאמין בתכלית הפשטות ובלי התחכמות, וזהו מה שפי' רש"י שהקב"ה החשיב את עצם האמונה של אברהם אבינו, כי האמונה אצל אברהם אבינו היה כ"כ במעלה גדולה, שאצלו זה היה נחשב כאילו שכבר קרה. היינו בשעת הנסיון ובשעה שעדיין לא ראה כלום, והיה כ"כ רחוק מן המציאות, עכ"ז לא היה חוקי טבע הגשמי, חוסם וממעט את האמונה מאת אברהם אבינו.

מה שכתוב לקב אבי קראתיך והנה ברכתך בך זה שלש פעמים, וְעַתָּה בָּרַךְ לְךָ אֶל מְקוֹמְךָ (במדבר כד, י-א). כי הנה בשיובא הרופא אל החולה ולא ימצא תרופתו עם כל זאת המשפט להחזיר אותו למקומו בכבוד, כי התחת אלהים הוא, אמנם אם נתוודע שלא ידע הרופא מאומה ממהות מחלהו ומלבד מה שלא העלה לו ארוכה עוד הוסיף החלותו בסמים הזרים אליו, הנה בשונו לביתו יאמרו עליו כי הוא ברח בחרפה ובוז, וזהו לקוב כו' והנה ברכת בך כו' ועתה ברח כו'.

"הוא הדבר בענינו, כי הנה עתה רבתה בנו האנחה והתוגה על המקרים העוברים עלינו, ולעתיד אי"ה נראה עין בעין בפרטי הטובות מאין יבואו, ומבטן מי יצאו ואי זה מקום צמיחתם, שהוא רק מהמאורעות שהרבינו עליהם יגונות ואנחות, ואם כן יתגלה אשר למפרע לא היה מקום אל האנחה, וזהו 'ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם', ובדרש שמחה שמעולם, כלומר ישמחו למפרע על סבל הרעות, וזהו ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה וכנ"ל.

"וזהו שהביאו ז"ל **במדרש** מאמר הנביא וְהִפְכְתִּי אֶבְלָם לְשֵׁשׁוֹן וְנִחַמְתִּים וְשִׂמְחִיתִם מִיְגוֹנָם (ירמיה לא ב), אשר לכאורה לא ידענו איככה יתהפך האבל אל הששון. ולדברינו יצדק מאד כי לעתיד יתגלה אשר היגון והאבל היו כמו אכזב, כי היה ראשית ושורש השמחה, וזהו 'והפכתי אבלם לששון'.

"ולכן כשיבוא הקב"ה לנחם אותנו על המקרים הרעים שהתגללו עלינו ועל מה שאנחנו עזובים ממנו כל משך הזמן ההוא, ויאמר כי כולם היו לתכלית הטוב ולחסד עולם, למען לא נבוש על בושות עלומנו וחרפת אלמנותנו, וודאי כי תנחם נפשנו בשנשמע כדברים האלה מאת הפועל המרחם יתברך בעצמו, היודע המחשבות שהוא חושב עליו מחשבות שלום ולא לרעה, לתת לנו אחרית ותקוה". עכ"ל.

« עבודה קשה שבמקדש להאמין בהשגחת ה' גם בשעה הנסיון »

למדנו חז"ל בזה, יסוד גדול וחשוב באמונה התמידות במציאות יתברך ובנסיונות היום יומיים הפוקדים אותנו, שכאשר נביט על העבר על דברים שקרו ונאמר איזה סייעתא דשמיא היה לנו ביום או בענין ההוא וכיוצא בזה, אין הדבר נחשב כנסיון גדול שהרי רגילים אנו לשמוע הרבה בני אדם מודים על העבר ומביטים על דברים באופן המבטא באמונה ובטחון בה', והיינו כמו שכתוב החתם סופר 'וראית את אחורי לפני לא יראו', כלומר, שלאחר המעשה מתברר לנו ולדורות הבאים את מדת הטוב, ואז אין לנו כ"כ נסיון וקושי להאמין באמונה שלימה שאכן ה' פעל כל זאת למענו ולטובתו.

ברם, בשעת 'ההוה', כאשר האדם נמצא בתוך ובשעת הנסיון, הדבר קשה שבעתיים לחוש את יד ה' הטמון שם, ולהתנהג כמו מי שמבין ומכיר שהכל נעשה בהשגחה פרטית, והכל אינו בא רק לנסות אותו ולבחון אותו היאך יתנהג והאיך ירגיש, אם יתן לנגיעות ולמידות שעדיין לא תיקן לעצבן אותו, או שיעצור ויתבונן לומר הקב"ה מנסה ומעמיד אותי במבחן, ולזה צריך סייעתא דשמיא ותפילה מיוחדת.

וכתוב בספר **שערי תשובה** (שער שני אות ה'), וז"ל: "ויש על הבוטח בשם להוחיל במעוף צוקתו כי יהיה החשך סבת האורה. כמו שכתוב (מיכה ז) אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה אלמלא נפלתי לא קמתי אלמלא